

Борисов Ігор Вячеславович,
*кандидат юридичних наук, молодший науковий
співробітник Науково-дослідного інституту правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

УПРАВЛІННЯ В КОРПОРАТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДАХ

Функціональні правові засоби організаційно-правових форм фінансових установ на ринку фінансових послуг (далі – РФП) зумовлені необхідністю дотримання в процесі їх діяльності спеціальних (функціональних) вимог, зокрема і до системи органів їх управління. Аналіз загальних та спеціальних нормативних актів, що регулюють порядок надання фінансовими установами фінансових послуг дає підстави стверджувати, що обраний законодавцем підхід до визначення системи органів цих установ є однотипним для їх різних видів, що є виправданим з точки зору того, що за невеликим виключенням більшість фінансових установ створюються у формі господарських товариств, а це передбачає наявність органів управління та контролю у фінансовій установі. При цьому перелік органів, які створюються у фінансовій установі, може бути відкритим або закритим. Так, відповідно до Закону України «Про інститути спільного

інвестування» (далі – Закон про ІСІ) для корпоративних інвестиційних фондів (далі – КІФ), як одного з різновидів інститутів спільного інвестування, встановлено вичерпний перелік органів управління із заборonoю створення інших (ст. 15).

КІФ утворюється у формі акціонерного товариства (далі – АТ) і є юридичною особою, однак законодавство про акціонерні товариства до регулювання діяльності цих фондів не застосовується (ч. 2 ст. 3 Закону про ІСІ). Тому принциповою відмінністю КІФ від інших АТ є не тільки чітко врегульована процедура створення цих фондів із законодавчо встановленою необхідністю дотримання послідовних етапів (ч. 4 ст. 8 Закону про ІСІ), а й вичерпний перелік органів управління КІФ.

КІФ створюється шляхом заснування з дотриманням наступних етапів: 1) прийняття зборами засновників рішення про створення фонду, затвердження проекту його статуту та рішення про приватне розміщення акцій цього фонду; 2) подання до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) заяви та всіх документів, необхідних для погодження проекту статуту та реєстрації випуску акцій з метою формування початкового статутного капіталу фонду; 3) реєстрація НКЦПФР випуску акцій фонду, погодження проекту його статуту та видача тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій; 4) присвоєння акціям фонду міжнародного ідентифікаційного номера цінних паперів; 5) укладення з депозитарієм цінних паперів договору про обслуговування емісії акцій фонду та оформлення глобального сертифіката; 6) приватне розміщення акцій серед засновників фонду; 7) оплата повної номінальної вартості акцій фонду з метою формування початкового статутного капіталу; 8) затвердження установчими зборами фонду результатів приватного розміщення акцій серед засновників фонду, затвердження статуту, обрання членів наглядової ради фонду, затвердження проектів договорів з компанією з управління активами (далі – КУА) та зберігачем активів фонду; 9) державна реєстрація фонду та його статуту в органах державної реєстрації; 10) укладення договорів з КУА та зберігачем активів фонду; 11) подання до НКЦПФР всіх документів, необхідних для реєстрації звіту про результати приватного розміщення

акцій серед засновників фонду, регламенту та внесення відомостей про фонд до Реєстру; 12) отримання свідоцтва про реєстрацію випуску акцій фонду, зареєстрованого регламенту, свідоцтва про внесення до Реєстру та зареєстрованого звіту про результати приватного розміщення акцій серед засновників фонду.

Крім того на момент реєстрації КІФ повинен: затвердити регламент ІСІ (документ, який містить основні дані про КІФ, зокрема, інвестиційну декларацію (напрями інвестування)); укласти договір з аудитором, а також надати оригінал аудиторського висновку про повну сплату початкового статутного фонду (капіталу); укласти договір з незалежним оцінювачем нерухомого майна.

За загальним правилом дієздатність юридичної особи проявляється у тому, що вона набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно з установчими документами та законом. Це цілком виправдано, оскільки інтереси управління та контролю є похідними від інтересів власності та взаємопов'язаними один з одним. Зазначені інтереси засновників/учасників фінансової установи конкретизуються в інтересі мінімізації ризику, який для останніх проявляється в участі в управлінні фінансовою установою; в інтересі збереження цілісності капіталу; в інтересі економії адміністрування.

КІФ у правовідносинах виступає також через свої органи – загальні збори та наглядову раду, як обов'язкові органи. Таким чином, у КІФ на відміну від органів управління звичайного АТ немає виконавчого органу, що за своїм функціональним призначенням здійснює керівництво поточними справами юридичної особи у межах наданих повноважень як постійно діючий орган. Тобто структура органів управління КІФ є «дволанковою», хоча ці органи і діють в організаційній єдності для досягнення спільної мети.

Вищим органом КІФ є загальні збори акціонерів, які можуть вирішувати будь-які питання діяльності фонду. До виключної компетенції останніх віднесені питання, які не можуть бути передані наглядовій раді, а саме: внесення змін до статуту фонду; прийняття рішення про розміщення акцій фонду; про збільшення і зменшення статутного капіталу фонду; затвердження проспекту емісії акцій,

положень про загальні збори, наглядову раду та внесення змін до них, затвердження інших внутрішніх документів фонду, якщо інше не передбачено статутом або регламентом; затвердження річного звіту фонду; прийняття рішення про виплату дивідендів; з питань порядку проведення загальних зборів; обрання членів наглядової ради та припинення їх повноважень; прийняття рішення за результатами розгляду звіту наглядової ради, компанії з управління активами та зберігача активів фонду; прийняття рішення про ліквідацію фонду, обрання ліквідаційної комісії, затвердження балансу та довідки про вартість чистих активів фонду, про продовження строку діяльності фонду; про обрання (заміну) компанії з управління активами та укладення договору з нею; про обрання (заміну) зберігача активів та укладення договору з ним; про обрання (заміну) аудитора (аудиторської фірми) та укладення договору з ним; про обрання (заміну) оцінювача майна фонду та укладення договору з ним; про обрання (заміну) депозитарію цінних паперів та укладення договору з ним; вирішення інших питань (ст. 17 Закон про ІСІ).

Вважаємо за доцільне внесення змін до ст. 17 Закон про ІСІ в частині доповнення повноважень загальних зборів КІФ затвердженням регламенту та змін до нього, що обґрунтовується спрямованістю інтересів інвесторів у транспарентності напрямів та умов використання переданих ними коштів як гарантії отримання інвестиційного прибутку та необхідністю розширення залучення акціонерів/учасників до формування змісту цього локального акту.

Наглядова рада фонду є органом, що здійснює захист прав учасників фонду, та відповідно до Закону і статуту фонду здійснює нагляд за діяльністю фонду і виконанням умов регламенту, інвестиційної декларації та договору про управління активами фонду (ч. 1 ст. 33 Закону про ІСІ). Формування наглядової ради КІФ має певні особливості, оскільки формування складу та її повноваження визначаються статутом КІФ, а члени наглядової ради обираються загальними зборами акціонерів. Слід відмітити, що у попередній редакції Закону про ІСІ було встановлено перелік осіб, які не могли бути членами наглядової ради КІФ, до яких відносились представники КУА, торговці цінними паперами, які обслуговують КІФ, їх пов'язані особи, пред-

ставники зберігача, реєстратора, аудитора, незалежного оцінювача майна КІФ та пов'язаних з ними осіб. У чинній же редакції закону таких обмежень не зазначено, хоча зробити це було б доцільним.

КУА створюється у формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю і отримує ліцензію на управління активами КІФу. Однак, якщо активами пайового інвестиційного фонду (далі – ПІФу) КУА управляє від свого імені, то щодо КІФу, управління здійснюється КУА від його імені. Така особливість відносин між КУА і інвестиційними фондами пояснюється правовим статусом ПІФу, оскільки той не є юридичною особою, як КІФ, а представляє собою сукупність активів.

КУА на РФП не вважаються інвесторами, а відносяться до «чистих» посередників, предметом діяльності яких є професійна діяльність з управління активами інституційних інвесторів. Крізь призму системи інтересів як власних, так і інтересів КІФів, управління якими такі компанії здійснюють, вони виконують основну функцію – управління фондом з фактичним виконанням функцій його виконавчого органу.

У відносинах з третіми особами КУА також повинна діяти від імені та в інтересах КІФу на підставі договору про управління активами. Використання словосполучення «від імені та в інтересах» викликає схожість конструкції, мов би КУА є представником КІФу, адже аналогічне по суті формулювання вживається й у положеннях глави 17 Цивільного кодексу України, яка регулює представництво. Проте, вважаємо, що договір управління активами КІФу, який визначає повноваження КУА, не може бути віднесений до договорів, що спрямовані на виникнення відносин представництва.